

AÇILIŞ KONUŞMASI

Prof. Dr. Turgay Uzun
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı

Değerli Katılımcılar,

2009 yılından bu yana düzenli bir biçimde gerçekleştirilmekte olan Sosyal Haklar sempozyumlarının dördüncüsünü Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde düzenlemekten dolayı mutluyuz. Bildirilerini sunmak üzere Üniversitemize gelen tüm akademisyen ve uygulayıcı arkadaşlarıma hoş geldiniz diyorum.

Hepinizin çok iyi bildiği insan, toplum ve sosyal haklar arasındaki ilişkiyi çok kısa biçimde özetlemek istiyorum. İnsan türünü diğer canlılardan üstün kılan unsurların başında topluluklar halinde yaşaması gelmektedir. Bu toplulukların bilinçli bir dayanışma içinde olarak hayatta kalma mücadelesi ve insan olma onuruna yakışan bir yaşam biçimini sağlama uğraşı vermesinin, yine insan olma durumuyla yakın biçimde bağlantılı olduğunu söyleyebiliriz. Buna karşın, hiçbir zaman insan toplulukları için bu, kendiliğinden ve engelsiz biçimde gerçekleşen bir süreç olmamıştır. İlkel dönemden günümüze kadar insanlar, insanca yaşamak için türlü ve çetin mücadeleler vermek zorunda kalmışlardır. İlk başta hayatta kalma mücadelesini fiziksel olarak kendilerinden güçlü diğer insanlara karşı vermişler ve topluluk halinde bu mücadeleyi gerçekleştirmenin kendilerini daha başarılı kıldığını keşfetmişlerdir. Bu bağlamda, insan türünün toplumsallaşmasının asıl itibariyle hayatta kalma mücadelesinin bir sonucu olduğu söylenebilir.

İnsanın içinde yaşadığı toplumsal yapının gelişmesi ve karmaşıklaşması ise yeni sorunları beraberinde getirmiştir. İlk temel sorun yaşamın devam ettirilebilmesi ve güvenliğin sağlanabilmesi ile ilgili olan sorundur. Bu sorunun çözüm sürecinin sonunda ise devlet dediğimiz olgu ortaya çıkmış ve insanlar özgürlükleri karşılığında itaat edecekleri bir üst otoritenin varlığını kabul etmişlerdir. Bundan sonra insanın mücadelesinin önemli bir kısmı artık devlet ve başkaları ile olan ilişkinin hangi düzlemde gerçekleştirileceğine ilişkin olacaktır. Çünkü insanların özgürlüklerini feda ederek varlığına razı oldukları otorite zamanla biçim değiştirmiş ve giderek güçlenerek insan karşısında tehdit haline gelmiştir. Bu tehdidin ortadan kaldırılması mücadelesini sıradan insanlar kendilerini üstün ve farklı gören diğer bir sınıfa, aristokraziye karşı vermişler ve birinci kuşak haklar veya burjuva tipi haklar ve özgürlükler denilen temel haklar ortaya çıkmıştır.

Aristokrasinin egemenliğindeki otorite aygıtına karşı burjuvazinin mücadelesi bildiğimiz modern devletin doğuşuna kaynaklık teşkil etmiştir. Üstün otoriteyi ele geçiren burjuvazi giderek bu gücü de kullanarak gelişmiştir. Bireysel zenginleşmeyi kendisine odak alan kapitalist üretim sürecinin hızlanması kaçınılmaz biçimde sınıfsal farklılaşmayı da beraberinde getirmiş ve üretim araçlarına sahip olanlar ile emeği ile geçinen kitle arasında bir kutuplaşma meydana gelmiştir. Kapitalist üretim biçiminin ortaya çıkması tüm toplumsal ilişkilerin yeniden tanımlanmasına neden olmuş, modern sanayi toplumu denilen yeni bir toplum-

sal yapı ve bunun siyasal örgütlenmesi olan, kapitalizmin siyasal birimi modern ulus-devlet ortaya çıkmıştır.

Bu noktadan sonraki mücadele ise, emeği ile geçinen toplumsal sınıflarca burjuvaziye ve onun siyasal otoritesine karşı verilen, daha iyi yaşam koşulları ve toplumsal ortamda varlıklarını sürdürebilme amaçlı mücadele olmuştur. İşte bu mücadelenin sonucunda kapitalizm ve modern devlet sosyal hakların varlığını ve toplumdaki bireylerin bu haklara olan sahipliğini kabul etmiş ve bu haklar siyasal ve sosyal hak belgeleriyle tescil edilmişlerdir. Elbette bu noktadan sonra mücadele sona ermemiş, düşünsel anlamda kabaca iki yönlü olarak devam etmiştir. İlki, toplumsal insanın varlığı karşısında temel engeli cari iktisadi ve sosyal yapının kendisi olarak gören ve bu düzen ortadan kalkmadıkça hiçbir kazanımın gerçek bir kazanım olmayacağını savunan düşünce sistemi oluşmuştur. 1848 yılında Marx ve Engels'in kaleme aldığı bildiri bir dönüm noktasını meydana getirmiş, sonrasında Marx ve Engels'in çalışmaları tarihin değişik evrelerinde ortaya çıkmış komüniteryen düşünceleri iktisadi bir teori olarak somutlaştırmıştır. Değişik ekollerıyla Marksist düşünce, yine kabaca, kapitalist sistemin varlığına razı olduğu hakların birer aldatmacadan öte bir şey olmadığı ve emekçi sınıfların bu aldatmacayla tatmin olmayarak bütüncül bir değişimi hedeflemeleri gerektiğini savunmuştur.

Diğer düşünsel yön ise, kapitalist üretim süreçleri içerisinde sosyal hakların ileriye taşınması ve verili düzen içinde insanca bir yaşam tarzının da sağlanabileceği görüşüdür. Bu görüş, kapitalizmin kendi varlığını sürdürebilmesi için insanların insanca yaşamasının gerekli olduğu görüşüne dayanmaktadır. Başlangıçtan beri mücadele sonucu olsa da modern devletin kabul ettiği ve anayasal ve yasal güvence altına aldığı, başta sendikal haklar olmak üzere tüm sosyal hakların varlığını ve yaşanabilir olmasını bu görüş temel argüman olarak almaktadır. Bu düşüncenin somutlaşması, başta anayasal belgelerde sosyal hakların güvence altına alınması biçiminde olmuştur. Çok farklı düzleme sahip oldukları için bu iki düşünsel biçim ve yine kendi içlerindeki farklı anlamalar ve anlamlandırmalar uzlaşmaz bir niteliğe sahip olmuşlardır.

Bütün bu uzlaşmazlıklara rağmen belki ortak bir bakış açısını fark edebilmek mümkün müdür? Entelektüel dünyada, hangi görüş veya ekol olursa olsun, sosyal hakların varlığı ve vazgeçilmez oluşunun, değişik düzey ve içerik farklılıklarına rağmen, kabul edildiğini söylemek yanlış olmayacaktır sanırım. Bu nokta ise oldukça önem taşımaktadır. İster liberal, ister Marksist veya başkaca bir düşünceyi savunalım, insanın insanca yaşama hakkına sahip olduğu ve bu hakkın başkaları tarafından verilmiş bir lütf değil bizatihi insan olma durumuyla bağlantılı olduğunu kabul etmenin, bir ortak noktayı bulmuş olarak insanca yaşam idealine katkı sağlayabileceğini düşünmeliyiz. Bu ortak noktayı önemsemenin, hiçbir zaman, ne "davadan dönmek" ne de "revizyonist" veya "işbirlikçi" olmak ile ilgili olduğunu düşünmüyorum. Daha somutlaştırsak, neyi, hangi ideolojiyi savunursak savunalım, hangi dine inanırsak inanalım veya inanmayalım, çocuk işçiliğine, kadınların ezilmesine, emeğin gerçek karşılığını alamamasına, ağır ve güvenliksiz çalışma koşulları sonucu insanların ölmesine, güçlüünün her zaman haklı sayılmasına, insan onurunun çiğnenmesine, insanların çağdaş köleler haline getirilmesine karşı çıkmak durumundayız. Bunların hiçbir zaman bir ideolojinin veya inancın meşrulaştıracağı veya görmezden geleceği sorunlar olmadığını bilmek

zorundayız. İnsanın insanca yaşama hakkını savunmanın, yaşanan yanlışlara ve her türden hak ihlallerine karşı yüksek sesle karşı çıkmanın hiçbir ideolojinin veya inancın tekelinde olmadığını anlamalıyız. Bu sorunları meşrulaştıran veya görmezden gelen, bunlar üzerinden kendine yarar devşiren her düşünce tarzının, bireysel veya grup tavrının, siyasal veya sosyal oluşumların, bize ne kadar benzese veya bizi ne kadar kapsasa da, bize her türlü sosyal veya siyasal iktidar biçimleri karşısında ayrıcalıklı ve korunaklı bir konum sağlasa da, karşısında olmanın, bu duruşu, bu tavrı açığa çıkartmanın ve böyle bir düşünceyi veya inancı açıkça reddetmenin de insan olma durumundan kaynaklanan ahlaki bir sorumluluk olduğunu unutmamalıyız diye düşünüyorum. Belki böylelikle, hep birlikte, aramızdaki farklılara rağmen gerçekleştireceğimiz dayanışmanın, savaşlar, haksızlıklar ve eşitsizliklerle dolu dünyamızı biz ve çocuklarımız için daha yaşanabilir bir yer haline getireceğine inanıyorum.

Bu düşünceleri içtenlikle paylaşarak, IV. Ulusal Sosyal Haklar Sempozyumu'nun, birbirinden farklı düşünceleri tartışma platformuna taşıyarak daha güzel bir dünya, daha yaşanabilir bir ülkeyi meydana getirme mücadelesine bir nebze de olsa katkı sağlamasını diliyorum.

Sempozyumun oluşturulmasında bizden önce emeği geçen tüm değerli arkadaşlarıma ve özellikle duayen hocamız sayın Prof. Dr. Mesut Gülmez'e teşekkür ediyorum. Bu yılki sempozyumun gerçekleştirilmesinde asıl katkıyı ortaya koyan Fakültemiz Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'ndeki başta Bölüm Başkanımız Prof. Dr. Abdurrahman Ayhan olmak üzere tüm değerli arkadaşlarıma, değerli zamanlarını ayırarak sempozyuma bildirimleri ile katılan çok değerli akademisyen arkadaşlarıma ve sempozyumun gerçekleşmesi için her türlü desteği veren Üniversitemiz rektörü Prof. Dr. Mansur Harmandar'a teşekkür ediyorum. Sempozyumda sunulan tüm bildirimlerin bir araya getirilmesinde emek harcayan arkadaşlarıma elinize sağlık diyorum. Yine sempozyumun gerçekleştirilmesinde maddi ve manevi destek sağlayan tüm kurum ve kuruluşlara teşekkürü borç biliyorum. Son olarak Üniversitemiz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri ilişkileri Bölümü tarafından gerçekleştirilen IV. Sosyal Haklar Sempozyumu'nun tüm akademisyenler ve uygulayıcılara yararlı olmasını ve sosyal hakların geliştirilmesi sürecine katkı sağlamasını içtenlikle diliyorum.